

Com hi arriba a la política Trias Fargas?

—No hi arriba des de la noció de partit, sinó partint d'una base ideològica potent. Amb una visió molt clara de la importància clau que té l'economia en la política. Per a mi, això el fa un personatge molt rar en el context de la transició.

Molts dels qui el van conèixer diuen que caminava una passa endavant al seu temps. Trias considerava l'economia una part fonamental de la construcció d'una democràcia. Llavors, no sé si això ho veia clar ningú més.

A més a més, ell fa aquesta reflexió aportant-hi un plantejament acadèmic, en presentar el problema endèmic d'aquí, el dèficit fiscal. Un problema que el concert econòmic hauria de resoldre.

Però no tan sols això el feia singular; també cal tenir present que era, en relació amb la resta de polítics, un senyor amb una cultura enorme. A tall d'exemple, a la seva biblioteca hi té la col·lecció Bernat Metge plena de subratllats.

És un senyor que es casa amb la filla del doctor Trueta, que viu a Oxford. Cada vegada que hi va es reuneix amb economistes que guanyen el premi Nobel... De manera que Trias Fargas era un elitista, però és que ell, veritablement, es mou en les autèntiques elits, catalanes, espanyoles i mundials. Vull dir que no n'hi ha, ni n'hi havia, de personatges com ell.

Era un senyor fascinant, per la seva formació intel·lectual, pel seu coneixement, per les seves formes... Val a dir que també era difícil de tractar, perquè era aspre i elitista —cosa que li va anar molt malament per a la carrera política—, però, com a personatge, era molt interessant.

—Destaqueu que hauria pogut aspirar a ser líder, a ser president de la Generalitat, però que sempre va estar disposat al sacrifici per a afavorir el consens. De fet, Trias Fargas va competir, en un moment inicial, pel lideratge del catalanisme amb Jordi Pujol. Va ser tal aquesta tensió dialèctica entre tots dos personatges?

—Crec que Jordi Pujol sabia que Trias no li era competència. Potser ell sí que es pensava que ho podia ser. I tenia la cultura per ser-ho. Però amb això no n'hi havia prou. De fet, quan Esquerra

'Els laberints de la llibertat. Vida de Ramon Trias Fargas' (La Magrana) és la darrera biografia que ha publicat Jordi Amat (Barcelona, 1978), filòleg i escriptor. L'obra, guanyadora del premi Gaziel 2008, reconstrueix, amb testimonis i l'accés a documents personals del polític, una de les figures indispensables per a entendre el procés laberíntic de la transició a Catalunya.

JORDI PLAY

“A la negociació de l'Estatut del 79, Guerra ja es dedicava a laminar els acords”

Democràtica es fusiona amb CDC, més que una fusió és una absorció. Allò implica assumir el lideratge de Jordi Pujol, amb més o menys bona cara. I, elecció rere elecció, s'adona que Pujol és un monstre polític. Potser no acabava de compartir les maneres de fer de Pujol, més populistes que no les seves, que eren més elitistes i ideològicament més definides.

—Potser Trias Fargas era més personatge que no pas polític?

—Això ho diu molt bé Joan Guitard. Mai no va poder deixar de ser un intel·lectual, diu. Trias és aquest donar-se

cops contra la paret de l'intel·lectual que vol fer política. A més, hi ha coses que no està disposat a sacrificar, com per exemple, els caps de setmana. És a dir, que no tenia la constància ni la paciència del polític nat, que ho aguanta tot.

—Un dia Pujol demana a Trias que abandoni la presidència de CDC, per ocupar-la ell i situar Miquel Roca a la secretaria general. És la victòria, de moment, de Roca dins CDC. Amb Trias Fargas s'acompleix la llegenda negra que diu que Pujol arraconava políticament tots els qui podien fer-li ombra?

—Hi ha una cosa que diferencia Trias de la resta de membres del secretariat permanent de CDC de llavors —Pujol, Alavedra, Roca, Cullerell, etc... Ell és el més gran d'edat, amb una diferència prou significativa. Trias tindria 87 anys. Aquesta diferència d'edat és important. Com a competència real, crec que Pujol no l'hi percebia. Per tant, el lideratge no es discutia.

—**Hi ha una altra dicotomia entre Trias i Pujol. Pujol defensa el moviment polític transversal, mentre que Trias defensa un model basat en un partit amb una ideologia definida.**

—Sí. Trias defineix un ordre de prioritats: primer la llibertat, després Catalunya i finalment el partit. Primer el liberalisme polític, el catalanisme —ell es defineix com a indiscutiblement catalanista— i després la formació. Però no es defineix com a nacionalista. Ell és, de fet, un federalista. Vol arribar a un acord amb l'estat, un acord estable que ens permeti “fer la nostra”. En aquest sentit, també es diferencia de Pujol, que diu que la nació mai no s'acaba de construir.

Tot això ho fa des del convenciment del liberalisme. Cosa que també és diferent d'allò que impulsa Pujol amb CDC. Perquè els anys 80, què és Convergència? És liberal? Socialdemòcrata? Demòcrata-cristiana? Tot alhora? És a dir, és un moviment, més que un partit. I Trias entén la seva acció política des d'una ideologia molt definida.

—**Vista l'evolució de CDC, la formació d'avui s'assembla més a la que defensava Trias que no Pujol?**

—No ho sé. La cosa és que si el Montilla de l'any 75 o 77 hagués vist el del 2009, estimulants el mercat com a fórmula per sortir de la crisi, exagerant una mica, el dels 70 hauria afusellat el d'ara.

Vull dir que el model de societat pel qual aposta Trias el 76 o el 77 —i que té al cap de molt abans— és el d'una democràcia consolidada, com la d'Alemanya o Anglaterra. Per tant, probablement, no era un discurs innovador, però sí que defensava un model de democràcia que havia de ser d'aquesta manera i prou.

No sé si la CDC d'avui s'assembla més a allò que defensava Trias. Potser és que avui, la manera que tenim de

pensar, en general, s'ajusta més a allò que llavors preconitzava Trias. D'alguna manera, ell va anar uns passos endavant al seu temps.

—**Trias avui seria sobiranista o independentista?**

—Trias era federalista. Quan a les Corts es preparava la Constitució ell no votà a favor del dret a l'autodeterminació. L'incomodava força. Trias era un senyor a qui això d'Espanya no el molestava tant. Vull dir que no veig clar com s'hi sentiria, amb aquesta defensa del sobiranisme que ara fa CDC. Però deia una cosa interessant: si el nacionalisme moderat no és capaç de pactar amb Madrid, l'única alternativa que li queda és apostar per l'autodeterminació.

De tota manera, sempre va reivindicar l'amistat del seu pare amb Unamuno, la relació amb Salamanca, descobrir les coses bones d'Espanya... Admirava també el que va fer la corona espanyola a les Amèriques. Ho considerava una gran obra. Tot això li modula una imatge d'Espanya, amb la qual es vol entendre, des del respecte mutu.

Ell no vehicula la seva reivindicació a través de la reflexió nacional, sinó que primer de tot hi posa la necessitat d'establir un acord econòmic. I amb aquest pacte, es dibuixa un model d'estat determinat, modern, democràtic, amb uns valors. De manera que Trias Fargas veia que l'èxit de l'entesa entre Catalunya i Espanya demanava un acord econòmic.

—**De fet, som al mateix punt amb el finançament...**

—Sí. Ell fa un llibre que em sembla molt important, *Narració d'una asfíxia premeditada*. Hi explica com van anar les coses en matèria de finançament amb l'Estatut del 79. Ho diu ben clar: des del primer dia hi va haver una evident voluntat d'asfíxia l'autonomia econòmicament.

És curiós un article, escrit a *La Vanguardia* l'any 79, que explica com ha anat la negociació del finançament. Com que li agrada molt d'escriure, quan arriba a casa anota les coses que li han passat. A l'article, d'una manera suau, però a les seves notes, de manera més explícita, denuncia el paper dels socialistes i, concretament, d'Alfonso Guerra. Explica com, ja a la negociació de l'Estatut del 79, Guerra es dedicava a laminar els acords aconseguits. És una cosa totalment perturbadora, vist avui!

—Al llibre, precisament remarqueu aquest episodi. Això de passar el ribot als estatuts ve de lluny.

—Sí, sí, i també explica a les seves notes que Eduardo Martín Toval era constantment en contacte amb Alfonso Guerra. És com un *déjà vu!* És molt gros, jo em pensava que, llavors, *els dolents* eren els de la UCD. Resulta que Trias va pactar un acord de finançament amb la UCD que els socialistes es van encarregar de combatre per retallar-lo. No era l'escena que m'esperava trobar, la veritat. És que els socialistes, dia sí dia també, des de la premsa, criticaven l'acord. I després, des del govern, el van tallar en sec.

Un dels personatges que surt més ben parat del procés és Suárez. Finalment, va resultar ser el qui estava disposat a anar més enllà en el procés de construcció de l'estat de les autonomies! Et trobes que la qüestió autonòmica és un argument que el PSOE usa per desgastar el govern de la UCD i que són precisament ells, els socialistes, quan governen, que impulsen la correcció a la baixa del procés autonòmic. Resulta curiós.

—També és destacable la bona relació amb el rei Joan Carles I. Va acabar essent monàrquic?

—Es cauen molt bé. Es veien cada tres mesos, més o menys. S'ho devien passar d'allò més bé; a tots dos els agrada la conya. Trias respon a un fenomen molt habitual: venia d'una tradició republicana i és convertit en un *joancarlista*. Es tenien un respecte total. Una vegada, en un discurs davant el rei, Trias li diu: "Majestat, no us fa falta vèncer, perquè heu aconseguit de convèncer."

—A què l'atribuïu, aquesta mena de devoció per Joan Carles?

—Hi ha una cosa indiscutible. L'etapa d'estabilitat democràtica que viu Espanya, des del 77 fins ara, és la més llarga. Per tant, des d'un punt de vista de la raó, potser sí que hauríem de ser republicans, però des d'un punt de vista d'experiència, aquest senyor, ens agradi més o menys, ens ha garantit estabilitat democràtica... Perquè, qui seria el president de la República? Alfonso Guerra? José María Aznar? Doncs si em fas escollir... No ho sé. El votaria tot Espanya, eh?

—A la primera part del llibre, on es detalla la construcció del personatge, parlem del pes que ell sent per dur els cognoms Trias i Fargas.

JORDI FARGAS

—Ell és un senyor que se sap hereu del rovell de l'ou del catalanisme polític. El seu avi, el doctor Fargas, és un senyor que arriba a ser president de la Lliga. El seu pare va estar al rovell de l'ou del procés de renovació pedagògica de l'època republicana —per a mi, una de les fites més importants del catalanisme d'esquerres durant la República.

És conscient de tota aquesta tradició familiar. I precisament creu que l'obliga a formar-se per ser algú important, per poder mantenir-la. És conscient que aquesta implicació política té un cost. Com en va tenir per al seu pare, que el va pagar amb l'exili, i que fa que la seva mare sigui enterrada a Colòmbia, i el seu pare a Santa Cristina d'Aro. Ell viu a casa l'evolució del catalanisme polític amb els èxits i els fracassos.

—I amb aquesta motxilla torna de l'exili.

—Sí. Quan torna, és perquè creu, d'alguna manera, que algun dia manarà. I sap que haurà d'esperar. No farà clandestinitat, sinó que tindrà un paper cívic en la construcció de la Catalunya moderna. La seva acció l'articula des de l'acció acadèmica. Ell considera que no pot servir el seu país fent política, però sí que pot contribuir a posar fonaments polítics reals. I què fa? Doncs, per exemple, estudia la balança de pagaments entre Catalunya i Espanya. Una anàlisi que fa a través d'un servei d'estudis, que va engegar, finançat pel Banc Urquijo. Va muntar aquest servei

de recerca que es dedicava a estudiar qüestions relatives al desenvolupament de Catalunya. Va fer infraestructura intel·lectual per al país. I penso que això és una cosa de les que s'ha de reivindicar de Trias.

Això és indèstria d'aquest compromís polític amb el país que ja li ve de tradició familiar.

—En aquesta part més íntima que explica el personatge hi ha la presència de diversos membres de la seva família. Un dels personatges clau és la seva dona, Montserrat Trueta. L'altre, el fill Andy, amb Síndrome de Down.

—Montserrat Trueta, quan se'n va de Barcelona a Londres, per l'exili del seu pare, el doctor Trueta, és una criatura. Per tant, té formació anglesa. Durant anys, entre ells dos es parlaven anglès i s'escriu en anglès. Ella és *una dels seus*. Trias, difícilment s'hauria casat amb una *Paquita Fernández*. Veia clar que formava part d'aquesta mena d'*aristocràcia* —que és nascuda de l'esforç— del catalanisme. Tant ell com ella tenen biografies similars.

Trias, que és un gran racionalista, però que en el fons és un sentimental, troba en ella un puntal que l'ajuda en moments de grans desenganys i frustracions personals. Ella sempre hi és.

Un moment fortíssim d'aquesta frustració personal és el naixement de l'Andy. Ell, que es veu com el senyor Trias Fargas, catedràtic amb un prestigi polític, econòmic i social reconeguts, de cop, es troba que *li passa això*. És clar, cal tenir present que l'Andy neix els anys 70, no avui. Aquí Montserrat Trueta també hi té un paper clau. Tot i que inicialment Trias s'enfonsa, a la llarga l'Andy el fa més humà. Tothom ho explica: aquell caràcter esquerp, de vegades dur de tractar, el seu fill Andy l'humanitza, perquè se l'estima amb bogeria. Hi ha molts testimonis que expliquen que si eres amb en Trias veies que, quan apareixia l'Andy, li canviava la cara. És una clatellada tant forta al seu elitisme, a aquell elitisme familiar, que el fa tocar de peus a terra, esdevé més humà.

I, a més a més, resulta que, dels quatre fills que té, l'Andy —que és, a més, un cas curiosíssim de noi amb síndrome de Down i amb alt nivell intel·lectual— és el que més s'assembla al seu pare.

Enric Rimbau